محامل و معاریض کلام اهل البیت

(22:50) یکی از بهترین کتابهای حدیثی کتاب معانی الاخبار شیخ صدوق رضوان الله تعالی علیه است. این محدث بزرگ می دیده روایاتی هست که میتواند معانی مختلفی داشته باشد ای مبهم باشد. این کتاب را نوشته اند و پر بار است. اولین بابی که ایشان دارند؛ چند سال پیش هم یک مباحثه خیلی دلنشینی داشتیم. بخشی از این کتاب را مباحثه کردیم. اولین باب این است: «الباب الذي من أجله سمي هذا كتاب معاني الأخبار». اصلاً من چرا این کتاب را نوشتم و چرا اسم آن را این گذاشتم؟ سه روایت را آورده اند. من روایت چهارم و پنجم را هم کنارش اضافه کرده ام. روایت سوم ش این است:

> **حدثنا جعفر بن محمد بن مسرور ـ رضي الله عنه ـ قال. حدثنا الحسين بن محمد ابن عامر ، عن عمه عبد الله بن عامر ، عن محمد بن أبي عمير ، عن إبراهيم الكرخي ، عن أبي عبد الله عليه السلام أنه قال : حديث تدريه خير من ألف حديث ترويه ، ولا يكون الرجل منكم فقيها حتى يعرف معاريض كلامنا ، وإن الكلمة من كلامنا لتنصرف على سبعين وجها لنا من جميعها المخرج.**[1]

«حديث تدريه خير من ألف حديث ترويه»؛ یک حدیث را بفهمی بهتر از این است که هزار حدیث را روایت کنی. **«و لا يكون الرجل منكم فقيها حتى يعرف معاريض كلامنا»**؛ خیلی وقت ها «معاریض» را به تقیه معنا میکنند. محتملاتی که مثلاً اشاره دارد. ولی ملازمه ای ندارد که **«معاریض»** حتماً بهمعنای تقیه باشد. از رابطه های جانشینی که عرض کردم، یکی از آنها همین روایت «معاریض» است. در روایت دیگر دارد **«حتى يعرف معاني كلامنا»**. فعلاً کار ما «معاریض» نیست. حضرت در نبالش فرمودند: **«و إن الكلمة من كلامنا لتنصرف على سبعين وجها لنا من جميعها المخرج»**؛ نه اینکه مخرج یعنی من یکی از آنها را اراده کرده ام و بقیه را دور میریزم. نه، «من جميعها المخرج»، مخرج یعنی محمل. در صائر الدرجات یک باب بسیار مفصلی است. شاید بالای ده روایت هست که هر کلمه ای که ما میگوییم هفتاد تا محمل دارد.

بنابراین اگر ما با یک روایتی مواجه میشویم و یک فضای اهل تخصص مطرح شد و آنها در فضای خودشان یک چیزی میفهمند که عرف عام نمی فهمند، ما نمیتوانیم بگوییم چون مخاطب حضرت در آن جلسه عرف عام بوده و آن راوی بوده، حضرت برای اینها نگفته است. این عرض من بود.

---

[1] معاني الأخبار نویسنده : الشيخ الصدوق جلد : ۱ صفحه : ۲

به روزرسانی شده 7 فوریه 2026 15:54:15 توسط ... .